

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ДЕПОЗИТІВ В УКРАЇНІ

DEVELOPMENT OF DEPOSIT INSURANCE SYSTEM IN UKRAINE

Краснова І.В.

доктор економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4507-6629>

Krasnova Iryna

Doctor of Economics, Associate Professor,
Kyiv National University of Economics
named after Vadym Hetman

Татарікова Г.С.

магістр
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Tatarikova Hanna

Master
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти формування системи страхування депозитів в Україні. За результатами критичного аналізу категоріального апарату уточнено наукові підходи щодо розуміння поняття «страхування депозитів». Досліджено елементи зарубіжної та вітчизняної систем страхування депозитів, що сприяло виокремленню особливостей об'єктів системи страхування депозитів, а також запропоновано авторський підхід до розбудови системи страхування депозитів, за рахунок включення до кола страхових осіб малий та середній бізнес. Здійснено обґрунтування необхідності впровадження страхування депозитів малого бізнесу у вітчизняну практику на добровільній основі, через механізм гарантій.

Ключові слова: страхування депозитів, механізм страхування депозитів, система страхування депозитів, малий та середній бізнес, малі підприємства.

В статье исследованы теоретические и прикладные аспекты формирования системы страхования депозитов в Украине. По результатам критического анализа категориального аппарата уточнены научные подходы к пониманию понятия «страхование депозитов». Исследованы элементы зарубежной и отечественной систем страхования депозитов, что способствовало выделению особенностей объектов системы страхования депозитов, а также предложен авторский подход к развитию системы страхования депозитов, за счет включения в круг страховых лиц малый и средний бизнес. Осуществлено обоснование необходимости внедрения страхования депозитов малого бизнеса в отечественную практику на добровольной основе, через механизм гарантий.

Ключевые слова: страхование депозитов, механизм страхования депозитов, система страхования депозитов, малый и средний бизнес, малые предприятия.

The article examines the theoretical and applied aspects of the formation of the deposit insurance system in Ukraine. According to the results of the critical analysis of the categorical apparatus, the scientific approaches to understanding the concept of "deposit insurance" are specified. Elements of foreign and domestic deposit insurance systems have been studied, which helped to highlight the features of the deposit insurance system, and also proposed an author's approach to building a deposit insurance system by including small and medium-sized businesses in the circle of insured persons. The necessity of introduction of small business deposit insurance into domestic practice on a voluntary basis, through the guarantee mechanism, is substantiated.

Keywords: deposit insurance, deposit insurance mechanism, deposit insurance system, small and medium business, small enterprises.

Постановка проблеми. Депозити населення становлять основу ресурсної бази, підтримують достатній рівень ліквідності, сприяють прирощенню грошової маси та збільшенню пропозиції грошей. В Україні функціонує Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який виступає на захисті інтересів зазначеної категорії осіб. Станом на 01 квітня 2020 року кошти 98,2% вкладників є повністю захищеними у межах

максимальної суми відшкодування, що свідчить про економічну та правову забезпеченість повернення коштів фізичним особам. З 2017 року гарантії Фонду гарантування вкладів фізичних осіб також почали поширюватися і на фізичних осіб-підприємців. З огляду на зазначене, Фонд фактично страхує і бізнес, проте лише у випадку, якщо особа юридично оформлена як фізична особа-підприємець,

а депозити юридичних осіб і наразі не підлягають страхуванню. Наукові розробки щодо страхування депозитів юридичних осіб, зокрема малого бізнесу в Україні не достатньо широко висвітлені у науковій літературі, що і обумовлює потребу у проведенні даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі страхування депозитів присвячені дослідження широкого кола зарубіжних науковців, зокрема D. Anginer, S. Schich, а також вітчизняних науковців, зокрема Д. Маслобоєва, Н. Ткаченка, А. Фрідмана, Д. Чеховського та інших, проте дослідженню страхування депозитів малого бізнесу присвячено недостатньо уваги, що актуалізує проведення власного наукового дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є узагальнення теоретичних засад, сучасної зарубіжної та вітчизняної практики страхування депозитів малого та середнього бізнесу та формування рекомендацій щодо розвитку системи страхування депозитів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Основним джерелом формування активів банків є депозити економічних суб'єктів, за рахунок яких відбувається поповнення ресурсної бази, підтримка відповідного рівня ліквідності. Наявні в банку обсяги депозитів фізичних та юридичних осіб відображають рівень довіри до банків, підвищенню якої сприяє наявність ефективної системи страхування депозитів.

Функціонування системи може відбуватися лише за допомогою механізму. Механізм гарантування вкладів варто визначити як сукупність превентивних і стабілізуючих заходів (засобів та дій), які застосовують органи державної влади, центральний банк та страховий гарантійний фонд щодо фінансового регулювання діяльності банківських установ та фінансового забезпечення виконання їхніх зобов'язань перед вкладниками [12, с. 60].

Отже, двома базовими елементами поняття гарантування вкладів є система гарантування вкладів та механізм гарантування вкладів, які знаходяться у взаємовідношенні частини та цілого, оскільки механізм є обов'язковою складовою системи, завдяки якому система функціонує.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «страхування депозитів», які варто згрупувати за певними домінантними

ознаками. Зокрема виділяємо: функціональний – у визначенні поняття страхування депозитів розкриваються переважно функції страхування; інституційний – у визначенні поняття страхування депозитів розкривається його сутність з точки зору інституційних органів; системний – у визначенні поняття страхування депозитів тлумачиться як система (табл. 1).

Вважаємо, що системний підхід найбільш широко висвітлює особливості страхування депозитів. Пропонуємо під страхуванням депозитів розуміти систему, створену для захисту вкладників від втрати коштів, розміщених на роздрібних депозитах у випадку визнання банку неплатоспроможним в обсязі, встановленому чинним законодавством.

Основна мета створення та функціонування системи страхування депозитів полягає у забезпеченні стабільності банківської системи країни шляхом зменшення ризику втрати коштів, тим самим страхування депозитів виступає як інструмент запобігання паніці населення (вкладників). Як відомо у періоди паніки ірраціональна поведінка вкладників спричиняє «набіги на банки» (bank runs), відтік депозитів, різке зростання процесів кредитування, нестачу ліквідних коштів, «гарячі продажі активів». Саме наявність у більшості країн світу національної системи страхування вкладів сприяє мінімізації ймовірності настання банківської паніки на ринку роздрібних депозитів. Додаткові цілі страхування депозитів можуть включати захист конкуренції у банківському секторі, посилення довіри до банківської системи та отримання довіри до цифрової інформації.

Ефективність системи страхування депозитів значною мірою залежить від обраної моделі фінансування. Міжнародна асоціація страховальників депозитів (International Association of Deposit Insurers – IADI) виділяє дві ключові моделі (рис. 1).

Попереднє фінансування вважається більш досконалим і надійним, ніж пост-фінансування, оскільки фінансові ресурси накопичуються до настання страхового випадку, тобто до фактичного банкрутства банку. Відповідний фонд створюється шляхом регулярної виплати страхової премії усіма кредитними установами-учасниками системи страхування депозитів. За умов пост-фінансування ресурси накопичуються лише за потреби після страхового випадку.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття страхування депозитів

Підхід	Визначення
Функціональний	Страхування депозитів – це захист від втрат, що виникають за банківськими депозитами, якщо банк не має коштів на виплату своїм вкладникам і повинен бути ліквідованим.
	Страхування депозитів – захисне покриття для власників депозитів у банку на випадок, коли банк не працює і не має грошей, щоб повернути своїм вкладникам.
Інституційний	Страхування депозитів – це широко прийнята політика сприяння фінансовій стабільності в банківському секторі.
	Страхування депозитів – це частина комплексної програми захисту вкладників, що забезпечується законодавством.
Системний	Страхування депозитів – це система, створена урядом для захисту вкладників від втрати їх депозитів, розміщених в установах-членах.

Джерело: створено і розроблено автором на основі даних [4-8]

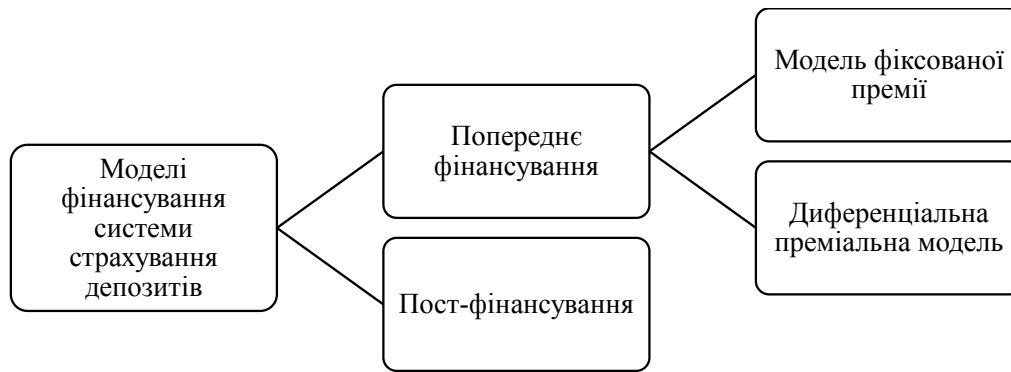

Рис. 1. Моделі фінансування системи страхування депозитів

Джерело: створено і розроблено автором на основі даних [9]

За умов економічної невизначеності та фінансових криз, модель регулярної сплати фіксованої страхової премії з одного боку, становить певний виклик для банків, оскільки обмежує доступні ресурси, а, з іншого боку, сприяє формуванню простору довіри. За умов фіксованої преміальної моделі всі установи системи страхування депозитів оцінюються однаково, незалежно від ризиків. Диференціальна преміальна модель передбачає диференційовані ставки, скориговані на ризик діяльності установ-членів системи страхування депозитів. Саме така система діє на даний час в Україні.

IADI визнає забезпечення стабільності банківської системи та захист конкуренції у банківському секторі як фундаментальні цілі розвитку банківської системи та виділяє чотири категорії системних інститутів у системах страхування депозитів. Кожна категорія страховальників має певну характеристику, і відповідно кожний страховальник депозитів може бути віднесений до однієї з наведених категорій (табл. 2).

Основоположною є категорія «платіжна скринька», яка відображає базове завдання страховиків депозитів – відшкодування втрат, тоді як кожна наступна категорія страховальників депозитів виконує нове завдання, включаючи завдання попередніх категорій.

Вважаємо, що вітчизняну систему страхування депозитів варто віднести до категорії «скринька

плюс», тобто у доповненні до відшкодування коштів, якщо застрахована подія трапилася, ФГВФО вирішує окремі питання неплатоспроможності банків. Критичне порівняння класичної вітчизняної та зарубіжної систем страхування депозитів виявило розбіжності у суб'єктному складі систем, а саме: у вітчизняній системі страхування депозитів відсутні гарантії по депозитах для суб'єктів господарювання. Згідно зі світовим досвідом це свідчить, що Фонд гарантування як страховальник депозитів не виконує у повній мірі свого головного завдання.

Отже, важливим питанням, що лежить у площині суб'єктів гарантування вкладів, є розширення суб'єктного складу осіб, що мають право на відшкодування. Відповідно до положень Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», вкладником є фізична особа (крім фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності), яка уклала або на користь якої укладено договір банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або яка є власником іменного депозитного сертифіката [12]. Утім з розвитком суспільних відносин назріла необхідність розширення суб'єктного складу, який підпадає під гарантії Фонду. Вважаємо недоречним орієнтування системи Фонду виключно на вклади фізичних осіб, залишаючи поза увагою вклади юридичних осіб, зокрема малого та середнього бізнесу.

Аналіз досвіду 45 країн світу щодо покриття депозитів за категорією вкладників засвідчив, що

Таблиця 2

Ключові категорії страховальників депозитів

Назва категорії страховиків депозитів	Характеристика категорії страховиків депозитів
«Платіжна скринька»	Головне завдання страховиків депозитів та системи страхування депозитів полягає у відшкодуванні коштів, якщо застрахована подія трапилася.
«Платіжна скринька плюс»	У доповненні до відшкодування коштів, якщо застрахована подія трапилася, страховальники вирішують окремі питання неплатоспроможності кредитних установ.
«Мінімізатор втрат»	У доповненні до вищезазначених завдань, страховальники депозитів розвивають найбільш економічно ефективні стратегії роботи з неплатоспроможними кредитними установами.
«Мінімізатор ризиків»	Усі вищезазначені завдання доповнені мінімізацією ризику, включаючи силу оцінки ризику і раннє втручання в діяльність кредитних установ.

Джерело: створено і розроблено автором на основі даних [10; 11]

більшість з них здійснює страхування депозитів фізичних та юридичних осіб, деякі країни також поширюють гарантії на депозити державних та фінансових установ, і лише 11% країн створюють гарантії для фізичних осіб та ФОП, включно і Україна (рис. 2).

Крім того в окремих країнах до зони покриття гарантією повернення вкладених коштів віднесено, в тому числі, і вклади юридичних осіб, переважно малого та середнього бізнесу.

Зарубіжний досвід у питанні регулювання повернення коштів у неплатоспроможних банках значно випереджає українське законодавство. Необхідно інкорпорувати в українське законодавство найкращий світовий досвід. Принципова причина, чому гарантування банківських вкладів варто поширювати на підприємницькі структури малого бізнесу, полягає в тому, що згідно з Директивами Європейського Союзу № 94/19/ ЄС [14] та № 2014/49/ЄС [15], вкладником значиться власник депозиту, незалежно від того, чи це фізична, чи юридична особа. Для фізичних осіб тримання грошей в комерційних банках – їхнє право, для юридичних осіб - обов'язок.

Директива № 2014/49/ЄС про Схеми гарантування депозитів (DGS Directive) визначає ряд нових норм стосовно спрощення та гармонізації правил і критеріїв гарантування депозитних вкладів, зниження строкових обмежень для виплат, а також сприяння кращому фінансуванню національних систем гарантування вкладів у всіх країнах – членах ЄС. Крім того, Директива передбачає уніфікацію кола

застрахованих інструментів з виключенням з числа гарантованих депозитів рахунків державних органів і фінансових організацій. Банківське законодавство ЄС домінує над національним, але прагне досягти консенсусу у розвитку системи гарантування вкладів.

Визначення МСП у Європейському Союзі та Україні дещо відрізняються. Визначення ЄС включає такі параметри, як кількість працівників та оборот підприємства на основі консолідованих рахунків підприємств (якщо підприємство пов'язано з іншими МСП) Іншими словами, важливою характеристикою є приналежність підприємства до великої бізнес-групи (табл. 3).

На противагу вищезазначеному, Господарський кодекс України, згідно з яким підприємства визначаються як малі та середні, не бере до уваги приналежність до бізнес-групи. Ще однією відмінністю між статистикою МСП в ЄС та Україні є широке визначення середніх підприємств в Україні.

Зокрема, Україна визначає середні підприємства як такі, що мають понад 250 співробітників, але з доходами нижче 50 млн євро (в гривневому еквіваленті), тоді як ЄС класифікує всі підприємства, на яких більше 250 працівників, як великі фірми. Правове визначення МСП, запроваджене у 2012 році, не зазнавало змін. Відповідно до нього, визначення мікропідприємств, малих та великих підприємств базується на критерії зайнятості та обороту, що загалом відповідає визначенню ЄС (таблиця 4).

При формуванні статистики щодо МСП Державна служба статистики України використовує як

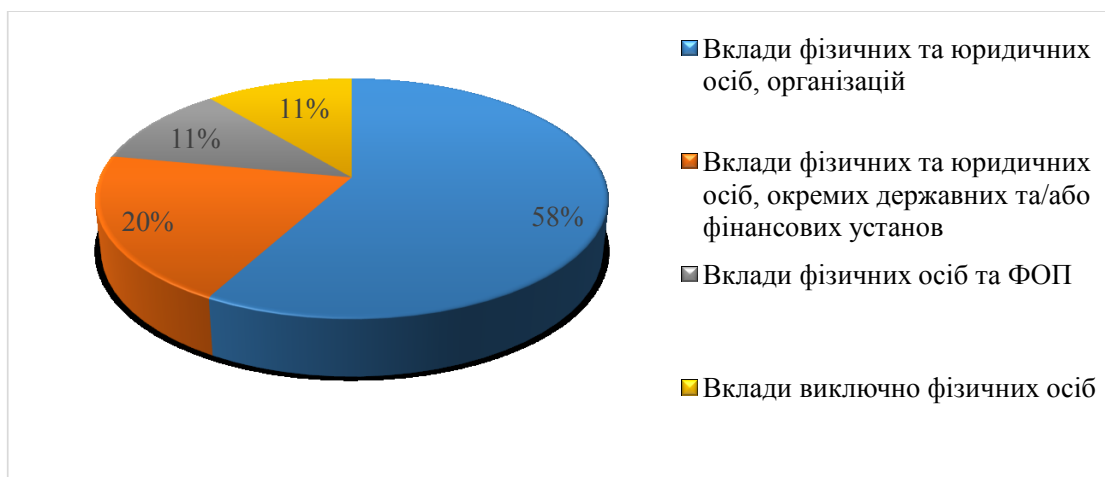

Рис. 2. Зарубіжна практика покриття депозитів за категорією вкладників

Джерело: складено автором на основі даних [13, с. 20]

Таблиця 3

Параметри МСП у ЄС

Розмір підприємства	Кількість працівників	Річний дохід	Річний оборот	Зведений баланс
Мікро	<10	≤2 млн євро	≤2 млн євро	≤2 млн євро
Малі	<50	≤10 млн євро	≤10 млн євро	≤10 млн євро
Середні	<250	≤50 млн євро	≤50 млн євро	≤43 млн євро

Джерело: створено і розроблено автором на основі даних [14-15]

Таблиця 4

Параметри МСП за законодавством України

Показник	Мікро	Малі	Середні	Великі
Кількість працевлаштованих осіб, осіб	≤ 10	≤ 50	Всі підприємства, що не належать до категорії малих або великих підприємств	≥ 250
Річний дохід, млн. євро	≤ 2	≤ 10		≥ 50

Джерело: складено автором на основі даних [16]

існуюче правове визначення МСП, так і визначення, що базується лише на кількості працевлаштованих осіб, для забезпечення порівнянності з країнами ЄС. У 2018 році МСП становили 99,8% всіх підприємств у бізнес-секторі, при цьому 96% з них належали до категорії мікропідприємств. На МСП припадало 63% всіх робочих місць, створених бізнесом в Україні, і 49% доданої вартості у бізнес-секторі. Отже, узагальнюючи усе вищевикладене, під малим бізнесом ми пропонуємо розуміти систему діяльності, утворену сукупністю малих та мікропідприємств, що є суспільною формою дрібного виробництва в умовах ринку.

З огляду на те, що у класичній системі страхування депозитів в Україні вклади юридичних осіб не є об'єктами системи страхування, вважаємо за необхідне звернути увагу на суб'єктний склад осіб, що претендують на відшкодування в межах чинного Закону та констатувати той факт, що Закон повинен поширювати свою дію і на юридичних осіб малого та середнього бізнесу (рис. 3).

Аналіз досвіду багатьох країн світу засвідчив, що більшість з них здійснює страхування депозитів фізичних та юридичних осіб, деякі країни також поширюють гарантії на депозити державних та фінансових установ, і лише 11% країн створюють гарантії для фізичних осіб та ФОП, включно і Україна.

З огляду на вищезазначене, найбільш оптимальним шляхом вирішення проблеми страхування коштів юридичних осіб стане встановлення на законодавчому рівні гарантованої державою суми відшкодування коштів юридичних осіб, розміщених на

депозитних або поточних рахунках, так, як це зроблено в Україні стосовно фізичних осіб та ФОП.

Відкритим залишається питання навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). Станом на сьогоднішній час сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладом становить 200000 гривень незалежно від кількості вкладів в одному банку [17]. Протягом 2012-2019 років ФГВФО вчасно та в повному обсязі здійснював виплати (рис. 4).

Найбільший обсяг виплат припадає на 2015 рік коли через масове виведення банків з ринку Фонд здійснював виплату відшкодувань вкладникам цих банків. Протягом наступних років обсяги виплат зменшились, а фінансова стабільність Фонду зміцнилась. Поряд зі зміцненням стабільності банківської системи та фінансової спроможності ФГВФО вважаємо доцільним розширити коло гарантій Фонду і на вклади малого та середнього бізнесу. Вищезазначене обумовлено тим, що малий та середній бізнес в Україні приносить 55% валового внутрішнього продукту, виключно малий бізнес – 16% ВВП [18]. У Європі цей показник удвічі вищий.

Отже, найбільш оптимальним шляхом вирішення питання страхування депозитів малих підприємств є закріплення на законодавчому рівні грошової суми, яка буде сплачуватися зазначеній категорії вкладників. Інакше кажучи впровадження законодавчих гарантій. У такому випадку кожного місяця у формі обов'язкового платежу мають відбуватися відрахування до ФГВФО на рівні, встановленому для фізичних осіб. Важливо також законодавчо передбачити,

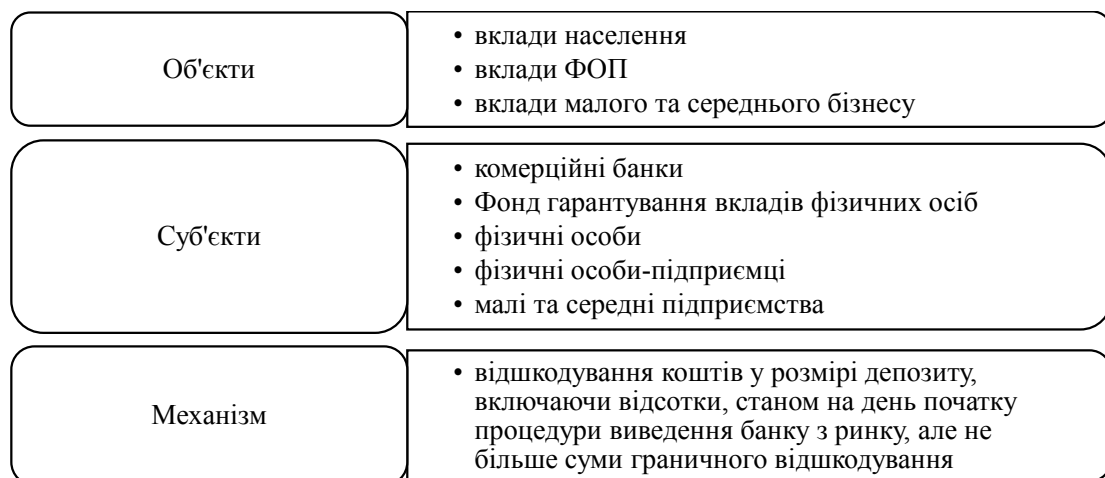

Рис. 3. Авторська система страхування депозитів в Україні

Джерело: створено і розроблено автором

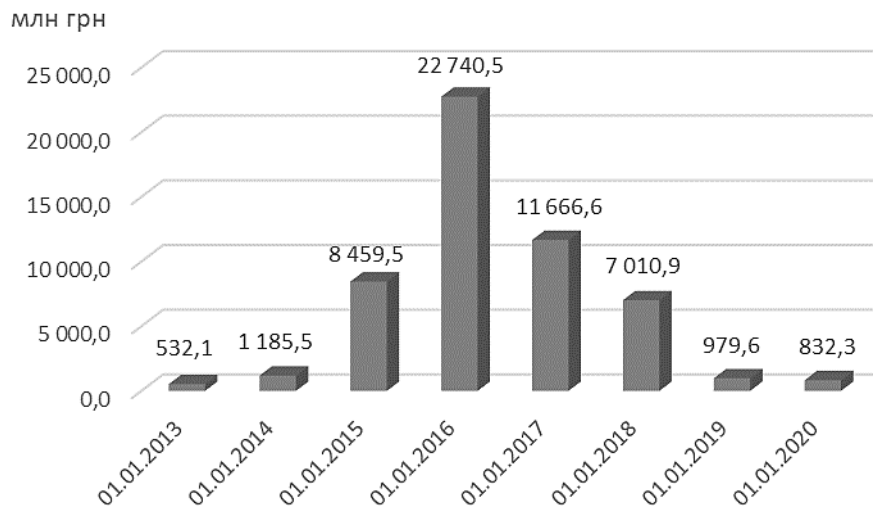

Рис. 4. Загальна сума відшкодування, що була виплачена ФГВФО за період з 2012 до 2019 р.

Джерело: сформовано автором на основі даних ФГВФО [17]

Таблиця 5

Порівняльна таблиця моделей створення явних гарантій повернення коштів юридичних осіб у неплатоспроможних банках в Україні

Критерій	Законодавчі гарантії	Договірні гарантії
Сфера впливу	Закон є рівним для всіх, тому умови гарантування будуть запропоновані усім вкладникам однакові, а банки як гарантії можуть проявляти незначну юридичну ініціативу у межах законодавства.	Кожен банк створює гарантії на власний розсуд, умови гарантій у різних банках можуть відрізнятися, банкам дозволяється усе, що не заборонено чинним законодавством.
Вірогідність виникнення законодавчих прогалин	Закон розробляється із врахуванням умов та вимог чинного законодавства, тому вірогідність законодавчих прогалин мінімізується.	Договір має відповідати вимогам чинного цивільного законодавства, проте у випадку, якщо певне питання законом не регулюється, це створює передумови для порушення банком прав юридичної особи.
Універсальність	Законодавство прагне до врахування інтересів усіх учасників цивільних відносин, проте у пріоритеті ситуація «de iure», коли згідно закону має бути тільки так. Якщо ж насправді ситуація не відповідає правовій дійсності, це стає причиною правопорушень.	Кожен банк виявляє власну ініціативу, існує можливість врахувати реальну ситуацію та створити такий договір, який, з одного боку, не суперечить чинному законодавству, а з іншого – реально забезпечує процес гарантування.
Вплив правового звичаю	Україна належить до романо-германської правової системи, тому основою є Закон.	Договірна форма є менш поширеною, часто на цьому етапі виникають судові позови.

Джерело: складено автором

що малі підприємства мають право відмовитися від гарантування і не сплачувати такий «податок» до Фонду. Тож таке страхування має бути добровільним. Проте у випадку відмови від сплати внесків явних гарантій для малого підприємства не існуватиме (табл. 5).

Отже, з урахуванням світового досвіду страхування депозитів, пріоритетним напрямом розвитку системи страхування депозитів в Україні може стати

розширення кола об'єктів, на які поширюються гарантії Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, шляхом включення до суб'єктного складу кошти малого та середнього бізнесу. З урахуванням пропонування змін необхідно також внести зміни до назви та змісту нормативно-правового акту, який регулює функціонування системи гарантування вкладів, зокрема Закон України «Про систему гарантування вкладів».

Література:

1. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
2. Гарантування вкладів фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] // Програма розвитку фінансового сектору USAID/FINREP-II. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.fg.gov.ua/docs/vkladnykam/Warranty_v5_-_WEB.pdf. (дата звернення 15.11.2020).
3. Ткаченко Н. Теоретичні основи гарантування банківських вкладів [Електронний ресурс] / Н. Ткаченко, Д. Чеховський // Світ фінансів. – 2014. – Вип. 2. – С. 56-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_2_9 (дата звернення 15.11.2020).

4. How safe do you think is your bank deposit? [Електронний ресурс] // The Economic Times. – 2019. – Режим доступу: <https://economictimes.indiatimes.com/industry/banking/finance/banking/how-safe-do-you-think-is-your-bank-deposit/is-your-deposit-really-safe-from-a-crisis/slideshow/71625930.cms> (дата звернення 15.11.2020).
5. 5 things to know about deposit insurance [Електронний ресурс] // The Economic Times. – 2020. – Режим доступу: <https://economictimes.indiatimes.com/wealth/save/5-things-to-know-about-deposit-insurance/articleshow/74623060.cms> (дата звернення 15.11.2020).
6. Anginer D. Bank Runs and Moral Hazard: A Review of Deposit Insurance [Електронний ресурс] / D. Anginer, A. Demirguc-Kunt // World Bank. – 2020. – Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/548031537377082747/pdf/WPS8589.pdf> (дата звернення 15.11.2020).
7. DICO – Who We Are and What We Do [Електронний ресурс] // 2020 – Режим доступу: https://www.dico.com/design/0_0_Eng.html (дата звернення 15.11.2020).
8. What is the Deposit Insurance System (DIS)? [Електронний ресурс] // Perbadanan Insurans Deposit Malaysia. – 2018. – Режим доступу: <https://www.pidm.gov.my/en/for-public/deposit-insurance-system-dis/what-is-the-deposit-insurance-system-dis> (дата звернення 15.11.2020).
9. Funding of Deposit Insurance Systems, 2009. Available at: https://www.iadi.org/en/assets/File/Papers/Approved%20Guidance%20Papers/Funding%20Final%20Guidance%20Paper%206_May_2009.pdf (дата звернення 15.11.2020).
10. IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems. Available at: <https://www.iadi.org/en/assets/File/Core%20Principles/cprevised2014nov.pdf> (дата звернення 15.11.2020).
11. Amosova N.A., Sanakoev M.Y. Deposit Insurance Systems: Evolution, Risks, Development Trends // The 3rd International Conference on Economy, Management and Entrepreneurship (ICOEME 2020). – Atlantis Press, 2020. – С. 1-10.
12. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2013 року № 4452-VI. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
13. Даниленко А. Еволюція системи гарантування вкладів в Україні до світових стандартів: макропруденційний аспект // Вісник НБУ, 2017. – № 242. – С. 15-30.
14. Директива 94/19/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Щодо схем гарантування депозитів» від 30.05.1994 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_275 - Заголовок з екрану (дата звернення 15.11.2020).
15. Directive 2014/49/EU of The European Parliament and of The Council of 16 April 2014 on deposit guarantee schemes (recast) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0049&from=EN> - Заголовок з екрану (дата звернення 15.11.2020).
16. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 15.11.2020).
17. Статистика – ФГВФО [Електронний ресурс] // Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. – 2020. – Режим доступу: <http://old.fg.gov.ua/statystyka> (дата звернення 15.11.2020).
18. Частка малого і середнього бізнесу у ВВП України 55% – МЕРТ [Електронний ресурс] // ZN.UA. – 2019. – Режим доступу: https://dt.ua/ECONOMICS/chastka-malogo-i-serednogo-biznesu-u-vvp-ukrayini-55-mert-315597_.html (дата звернення 15.11.2020).